

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

***«Організація та методика контролю формування та розподілу прибутку
суб'єкта господарювання»***

Студентки 2 курсу, 6м групи

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

спеціалізації «Фінансовий аналіз та аудит»

_____ Каганова Дарія Сергіївна

Науковий керівник:

канд. екон. наук

_____ Міняйло Вікторія Петрівна

Гарант освітньої програми:

д-р. екон. наук, доцент

_____ Назарова Каріна Олександрівна

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет обліку, аудиту та інформаційних систем

Кафедра фінансового аналізу та аудиту

Освітній ступінь «магістр»

Спеціальність «Облік і оподаткування»

Спеціалізація «Фінансовий аналіз та аудит»

Затверджую

Зав. кафедри Назарова К.О.

« ___ » _____ 201__ р.

**Завдання
на випускн кваліфікаційну роботу студентів
Кагановій Дарії Сергіївні**

1. Тема: Організація та методика контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання

Затверджена наказом ректора від « ___ » _____ 201__ р. № _____

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту) _____

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета дослідження: науково-теоретичне обґрунтування та розробка рекомендацій з формування та розподілу прибутку суб'єктів господарювання.

Об'єкт дослідження є контроль формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання.

Предмет дослідження: є сукупність теоретичних і практичних питань з контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання, механізми утворення та використання прибутку.

4. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано

5. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

Вступ

кваліфікаційної роботи _____

В. П. Міняйло

9. Гарант освітньої програми _____

К.О. Назарова

10. Завдання прийняв до виконання студент _____

Д. С. Каганова

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Випускна кваліфікаційна робота Каганової Д.С. написана на актуальну тему, адже основною метою діяльності суб'єкта господарювання є отримання прибутку. Дослідження здійснювалося на базі ПП «Компанія ТЕСС». В роботі досліджувалися питання організації та методики контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання. Позитивними моментами в роботі є дослідження економічної сутності прибутку пропозиції щодо удосконалення організації внутрішнього контролю прибутку ПП «Компанія ТЕСС» та рекомендації щодо оновлення облікового програмного забезпечення. Щодо підтверджено відповідними довідками про впровадження. Однак, студентці варто було б більш детально проаналізувати динаміку прибутку дослідження підприємства та нормативно-правову базу з теми дослідження.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи В. П. Міняйло

Відмітка про попередній захист _____

(ПІБ, підпис, дата)

12. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота студентки Каганової Д.С. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____

К.О. Назарова

Завідувач кафедри _____

К.О. Назарова

(підпис, прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 201 _____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	9
1.1. Економічна сутність прибутку суб'єкта господарювання, як об'єкта контролю.....	9
1.2. Фактори, що впливають на фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання.....	14
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	21
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ПП «Компанія ТЕСС».....	21
2.2. Організація контролю формування та розподілу прибутку ПП «Компанія ТЕСС».....	25
Висновки до другого розділу.....	33
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	34
3.1. Методика внутрішнього контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання.....	34
3.2. Напрями удосконалення контролю формування та розподілу прибутку ПП «Компанія ТЕСС».....	39
Висновки до третього розділу.....	45
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	56

ВСТУП

Актуальність теми. Однією з головних цілей суб'єктів господарювання є прибуток. Саме прибуток виступає основним джерелом економічного розвитку суб'єктів господарювання для збільшення цих самих прибутків. Зараз прибуток розглядають як найголовніша форма грошового нагромадження, яка формується у різних галузях вітчизняної економіки. Ця форма займає одне з центральних місць у загальній системі вартісних інструментів та важелів управління і є рушійною силою ринку.

Прибуток є головною метою діяльності підприємства та основним чинником, що забезпечує його розвиток. Саме тому, питання формування, використання та розподілу прибутку в ринкових умовах набувають особливої актуальності. Складність прибутку визначається різноманітністю та багатогранністю сутнісних сторін, які він відображає, а також роллю, яку він відіграє у розвитку ринкової економіки.

Прибуток дає змогу для бізнесу вирішення трьох ключових взаємозалежних проблем: що саме продавати, як конкретно продавати і для кого з фізичних та юридичних осіб продавати, а, отже, визначає політику формування прибутку – політику планування, організації, аналізу та контролю витрат і доходів в середині підприємства.

Дослідження формування прибутку, рентабельності підприємства, витрат звертання, валових доходів, є найважливішим чинником при прийнятті організаційних і господарсько-управлінських рішень, створення сприятливих умов для реалізації планів і програм по нарощуванню прибутку. Іншими словами підприємства повинні чітко уявляти резерви збільшення прибутку, від чого він залежить і які основні параметри впливають на його величину.

Проблем формування прибутку, доходів та витрат досліджували у своїх працях вчені світового рівня А. Сміт, К. Маркс та інші. Проблеми внутрішнього контролю розглядаються у наукових працях вітчизняних і закордонних вчених-

економістів: І. О. Бланк, М. Д. Білик, Іванюк Т.Ю., С. М. Баранцева, Г. Г. Кірейцев, С. В. Мішина, В. В. Худа, Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець, Н.І. Дорош, О.П. Корольчук, Н.Г. Виговської, В.Ю. Гордополов, К.О. Назарова, В.В. Сопко, С.Ф. Голова, І.А. Бланка, В.О. Шевчука, Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер та інші.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і методологічних положень, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації і методики формування та розподілу контролю прибутку суб'єкта господарювання.

Завдання випускної кваліфікаційної роботи:

- з'ясувати економічну сутність прибутку суб'єкта господарювання, як об'єкта контролю;
- обґрунтувати фактори, що впливають на фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання;
- охарактеризувати організаційно-економічну характеристику діяльності ПП «Компанія ТЕСС»;
- розглянути організацію контролю формування та розподілу прибутку ПП «Компанія ТЕСС»;
- визначити методику внутрішнього контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання;
- обґрунтувати напрями удосконалення контролю формування та розподілу прибутку ПП «Компанія ТЕСС».

Об'єктом дослідження є процес організації і методики контролю прибутку приватного підприємства «Компанія ТЕСС».

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних, організаційних та практичних питань контролю формування та розподілу прибутку від операційної діяльності приватного підприємства «Компанія ТЕСС».

Методи дослідження. Здійснення дослідження роботи спирається на наукові концепції та теоретичні досягнення вітчизняних вчених. Інформаційною базою дослідження стали: законодавчі акти України, нормативно-правові акти, наукові праці провідних вітчизняних економістів, публікації з періодичних видань, інтернет ресурси, а також матеріали фінансової звітності приватного підприємства «Компанія ТЕСС».

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в удосконаленні:

- теоретичних засад формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання, економічна сутність прибутку суб'єкта господарювання, як об'єкта контролю та фактори, що впливають на фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання;
- організації контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання;
- методиці внутрішнього контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання.

За результатами дослідження було опубліковано статтю «Внутрішній контроль формування та розподілу прибутку підприємства: організація та методика» у збірнику наукових статей студентів КНТЕУ «Аналітичні та аудиторські імперативи діяльності підприємства».

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, який налічує 47 одиниць та додатки. Робота містить 3 таблиці, 7 рисунків, 9 додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Економічна сутність прибутку суб'єкта господарювання, як об'єкта контролю

Головною метою діяльності всіх суб'єктів господарства є отримання прибутку, саме тому прибуток виступає як один із важливих економічних показників, тому що, показує наскільки функціонування всіх господарських процесів є ефективним.

Прибуток – це найпростіша та одночасно найскладніша категорія ринкової економіки. Її простота визначається тим, що вона є стержнем і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним спонукальним мотивом діяльності підприємств у цій економіці. У той же час її складність визначається різноманіттям сутнісних сторін, які вона відображає, а також різноманіттям видів, у яких вона виступає [29, с.14]

На сьогоднішній день однією з актуальних проблем є розгляд і вивчення чинників, які прямопропорційно впливають на величину прибутку. Будь-яке підприємство свої сили спрямовує на отримання кінцевого результату. Прибуток – це різниця між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції [8].

Прибуток суб'єктів господарювання – це одна з найскладніших економічних категорій, що відображає особливо складні та суперечливі соціально-економічні відносини в суспільстві щодо формування та використання частини доданої вартості. Сутність цього поняття досліджувалось тисячоліттями, протягом яких висувались різні теоретичні підходи до змістового пояснення його економічної природи та практики використання.

Сутність прибутку стала предметом наукового зацікавлення для представників зарубіжної економічної теорії. Внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили вчені Д. Гелбрейт, Ф. Найт, Дж. Робінсон, Е. Сайке, П. Самуельсон, Р. Харрод, Е. Чемберлін, Й. Шумпетер та ін. Питаннями формування та використання прибутку підприємств займалися вітчизняні вчені-економісти: І. О. Бланк, М. Д. Білик, С. М. Баранцева, Г. Г. Кірейцев, С. В. Мішина, В. В. Худа та ін.

Український вчений-економіст С.В. Мочерний вважає, що прибуток – це перетворена похідна форми додаткової вартості, яка є різницею між ціною продажу товарів і витратами капіталу на її виробництво [28].

Прибуток за К. Марксом – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом [40].

С.Ф. Покропивний розглядає прибуток як ту частину виручки, що залишається після відшкодування усіх витрат на виробничу і комерційну діяльність підприємства [20].

Значення прибутку підприємств в умовах ринкової економіки полягає в тому, що він виступає як:

- Головна мета підприємницької діяльності;
- База економічного розвитку держави;
- Критерій ефективності діяльності;
- Основне внутрішнє джерело формування фінансових результатів;
- Головне джерело зростання ринкової вартості підприємства;
- Джерело задоволення соціальних потреб суспільства;
- Захисний механізм від загрози банкрутства [31].

Прибуток – це як фільтрована частка доходу суб'єкта господарювання, яка утворилась з доходу та витрат діяльності підприємства, отже, це різниця

між доходами підприємства та витратами його, які утворюються в процесі діяльності господарської діяльності.

Прибуток є показником, який найточніше виявляє ефективність підприємства та його виробництва, показує обсяги виробленої продукції, стан продуктивності праці, її якісні характеристики та визначає рівень собівартості продукції. Власник ризикує, коли відкриває власний суб'єкт господарювання, тому платою за свій ризик сміливо можна назвати прибуток. Адже сутністю прибутку є забезпечення внутрішньогосподарських потреб суб'єкта господарювання, формування бюджетних ресурсів, позабюджетних та благодійних фондів, якщо на це є потреби підприємства.[17]

Визначення «прибутку», зазвичай, розкривають його характерні ознаки та функціональні особливості. Тому під поняттям «прибуток» можна розуміти:

1. Форму доходів підприємця, який здійснює певний вид діяльності(виключаючи політичну, благодійну та інші діяльності);
2. Основний фінансовий результат вдалого та успішного здійснення бізнесу, в який підприємець здійснив вкладення свого капіталу;
3. Дохід у грошовій формі, що створений, як результат виробничо-господарської діяльності [14, с. 172].

Значну роль займає прибуток в розвитку підприємства та забезпеченні інтересів його власників і працівників. Величина прибутку впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави, це зумовлює необхідність ефективного і безперервного управління ним.

Прибуток характеризує кінцевий результат діяльності торговельного суб'єкта господарювання. Його одержання є обов'язковою умовою розширеного відтворення на підприємстві, забезпечення його самофінансування і зміцнення конкурентоздатності на ринку.[23]

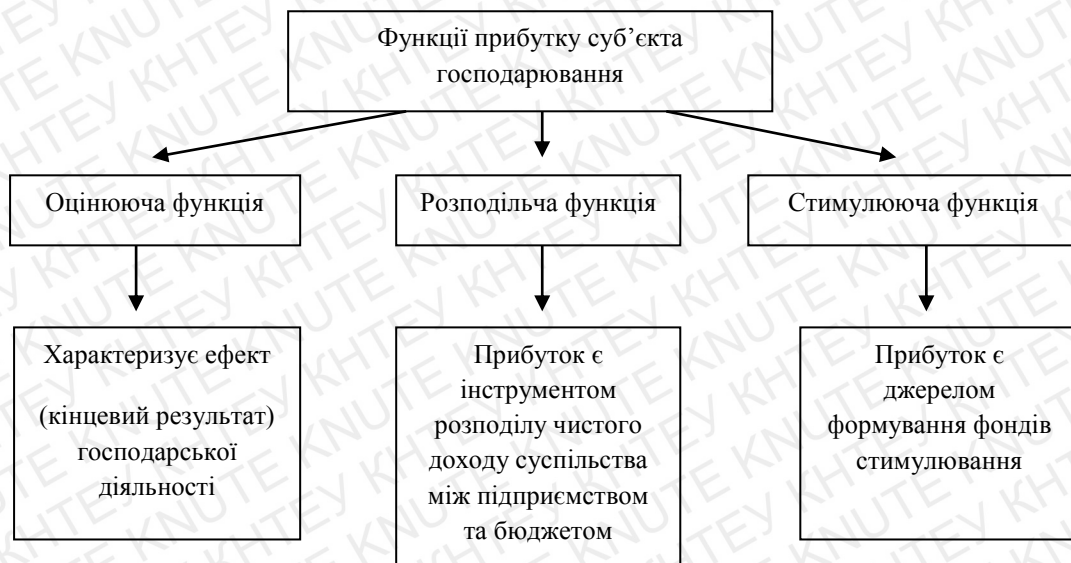
Прибуток виконує ряд функцій (рис. 1.1):

1. Оціночна функція. Прибуток підприємства використовується як оціночний показник, що характеризує ефект його господарської діяльності. Використання цієї функції повною мірою можливе тільки в умовах ринкової економіки, яка передбачає свободу встановлення цін, свободу вибору постачальника і покупця.

2. Розподільча функція, її зміст полягає в тому, що прибуток використовується як інструмент розподілу чистого доходу суспільства на частину, що акумулюється в бюджетах різних рівней та залишається в розпорядженні підприємства.

3. Стимулююча функція. Виконання цієї функції визначається тим, що прибуток є джерелом формування різних фондів стимулювання (фонд заохочення, фонд виробничого та соціального розвитку, фонд виплати дивідендів, пайовий фонд тощо).

Рис.1.1 Функції прибутку суб'єкта господарювання

Джерело: розроблено автором за даними [34]

Прибуток, як економічний показник, дозволяє поєднувати економічні інтереси держави, підприємства, як господарюючого суб'єкта, робітників і власника підприємства. Вирішення цього завдання перш за все пов'язане з пропорціями в розподілі та використанні прибутку.

Джерелами формування загального прибутку підприємства є:

–прибуток від продажу основної продукції підприємства, який є головним складником загального прибутку;

–прибуток від продажу майна, що не використовується підприємством;

–прибуток від позареалізаційних операцій.

Під формуванням прибутку розуміють його створення в процесі господарської діяльності підприємства. Управляти формуванням прибутку означає управляти обсягом реалізації продукції, тобто кількістю та ціною продукції, здійснювати діяльність з найменшими витратами. [45]

В процесі формування та використання прибутку виділяють:

–валовий прибуток (збиток);

–фінансовий результат від операційної діяльності;

–фінансовий результат до оподаткування;

– чистий фінансовий результат;

– інший сукупний дохід до оподаткування;

– інший сукупний дохід після оподаткування;

– сукупний дохід. [16]

Основними завданнями формування прибутку суб'єкта господарювання є:

– забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується, і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі;

– забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку та допустимим рівнем ризику;

– забезпечення високої якості прибутку;

– забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства;

– підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді;

– забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності;

– підтримка інвестиційної привабливості.

Важливим аспектом при формуванні та використанні прибутку є контроль, який має бути органічно інтегрований із загальною системою управління

суб'єктом господарювання, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Контроль прибутку являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах.

Тобто, контроль прибутку - це процес контроль для розробки та прийняття ефективних управлінських рішень діяльності суб'єкта господарювання для його формування та розподілу з метою збільшення прибутків суб'єкта господарювання.

1.2. Фактори, що впливають на фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання

У сучасних умовах господарювання одним із головних економічних чинників, що визначають прибутковість діяльності підприємства, є фінансовий результат. Загальновідомо, що він є саме тим комплексним показником, що надає можливість узагальнити результати виробничого-господарської діяльності суб'єкта господарювання та визначити ефективність його функціонування.

Прибуток являється результатом фінансової діяльності суб'єкта господарювання, який виступає спільним показником, що підсумовує результати фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Фінансовий результат може бути як прибутковим так й збитковим. Отримання та розподіл прибутку є актуальним для підприємства, тому функціонування ним залежить від точності формування й використання прибутку.

Місце і роль аналізу фінансових результатів в системі управління підприємства обумовлюється потребою у повній та об'єктивній інформації щодо стану і динаміки фінансових відносин у ході виконання бізнес-планів.

Первинна інформація надходить із бухгалтерського обліку, який забезпечує постійне збирання, систематизацію і узагальнення облікових даних. Разом з тим, управління фінансами потребує інформації щодо характеру змін в економіці підприємства і тенденціях його розвитку, яка формується у підсистемі фінансового аналізу.

Фінансовий результат – економічний підсумок господарської діяльності організації, виражений у грошовій формі [7]. Він виражається приростом або зменшенням вартості власного капіталу організації, створеної в процесі її підприємницької діяльності за звітний період.

Фінансовий результат дає можливість встановити взаємозв'язок між усіма іншими економічними показниками та узагальнити результати діяльності підприємства. Аналіз фінансових показників дозволяє виявити можливості поліпшення фінансового положення і за результатами розрахунків прийняти економічно обґрунтовані рішення.

Функціонування будь-якого суб'єкта підприємства передбачає генерування грошових потоків. Одним із напрямів оптимізації грошових потоків є забезпечення отримання чистого грошового потоку, основним елементом якого є прибуток.

Основна, фінансова та інвестиційна діяльність дістають остаточно грошову оцінку в сукупності показників фінансових результатів, заключним етапом аналізу формування яких є оцінка якості прибутку. Ціллю такої оцінки є прогнозування можливості підприємства отримувати та нарощувати прибуток, а тому її об'єктивність важлива не лише для внутрішніх користувачів інформації, а й для зовнішніх (потенційних інвесторів та кредиторів).

У розробленні теорій прибутку іншими методичним підходом стало надбання Фрідріха Візера. Особливість розробленої ним теорії прибутку базується на основі фізичної продуктивності капіталу. Він підкреслював різну силу впливу факторів. На думку Фрідріха Візера, отримання чистого доходу можливе, перш за все, завдяки участі у виробництві капіталу, тоді як інші фактори менш суттєво впливають на кінцевий результат господарювання.

Продукція, що вироблена понад величину витраченого капіталу, вважає Фрідріх Візер, відображає прибуток на даний капітал, тобто фізичну продуктивність капіталу [33].

Факторів, що впливають на прибуток суб'єкта господарювання та формують його дуже багато, але одним із найважливіших факторів є правильне контролювання прибутку, прийняття управлінських рішень за які відповідають власники суб'єкта господарювання, назначені управлінці підприємства, менеджери. Жоден суб'єкт господарювання не може працювати без фінансових ресурсів для своєї господарської діяльності, бо фінанси впливають на розвиток господарської діяльності. [43]

Фактори, що впливають на прибуток суб'єкта господарювання поділяються на 2 групи:

- зовнішні;
- внутрішні.

Зовнішні фактори впливу на прибуток суб'єкта господарювання – це фактори, які не залежать від діяльності підприємства.

До зовнішніх факторів належать природні умови, транспортні умови, державне регулювання цін, тарифів, відсотків, податкових ставок та пільг, штрафних санкцій, конкуренція на ринку товарів тощо. Ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток.

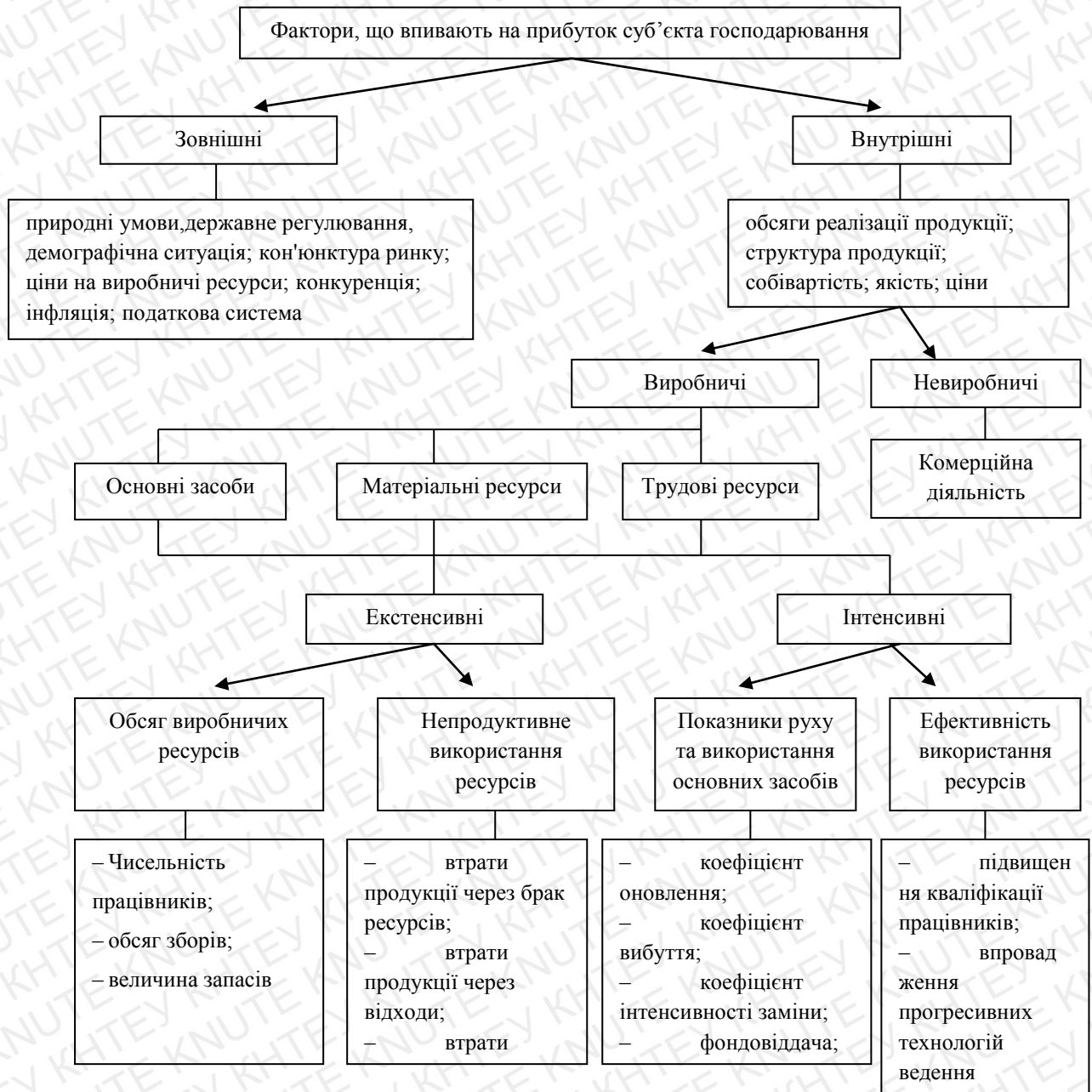
Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства – це фактори, які безпосередньо залежать від діяльності підприємства.

До внутрішніх факторів відносять обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше. Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі [18].

Для того щоб виявити фактори, які впливають на зростання прибутку суб'єкта господарювання необхідно, для початку, виявити чинники які впливають на величину прибутку.

Для кожного виду діяльності ці чинники різні. Так структура факторів, що впливають на прибуток зображена на рисунку 1.2

Рис.1.2 Структура факторів що впливають на прибуток суб'єкта господарювання

Джерело: розроблено автором за даними [37]

Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних факторів, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно.

Особливе значення має рівень, динаміка і коливання платоспроможного попиту, тому що він визначає стабільність отримання прибутку. [25]

Найбільший вплив на прибуток від реалізації продукції мають обсяги реалізації, повна собівартість, рівень цін та структура реалізованої продукції (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Характеристика впливу факторів на зміну прибутку від реалізації продукції

Фактор	Характеристика
Обсяг реалізації окремого виду продукції	Збільшення (зменшення) обсягу реалізації прибуткової продукції викликає підвищення (зниження) розміру прибутку
Структура реалізованої продукції	При зростанні в обсягах реалізації питомої ваги низько прибуткової продукції зменшується загальна сума прибутку і, навпаки
Собівартість одиниці реалізованої продукції	Дія обернено пропорційна: збільшення собівартості знижує суму прибутку і, навпаки
Рівень цін	Дія прямо пропорційна: зростання (зниження) ціни підвищує (зменшує) суму прибутку

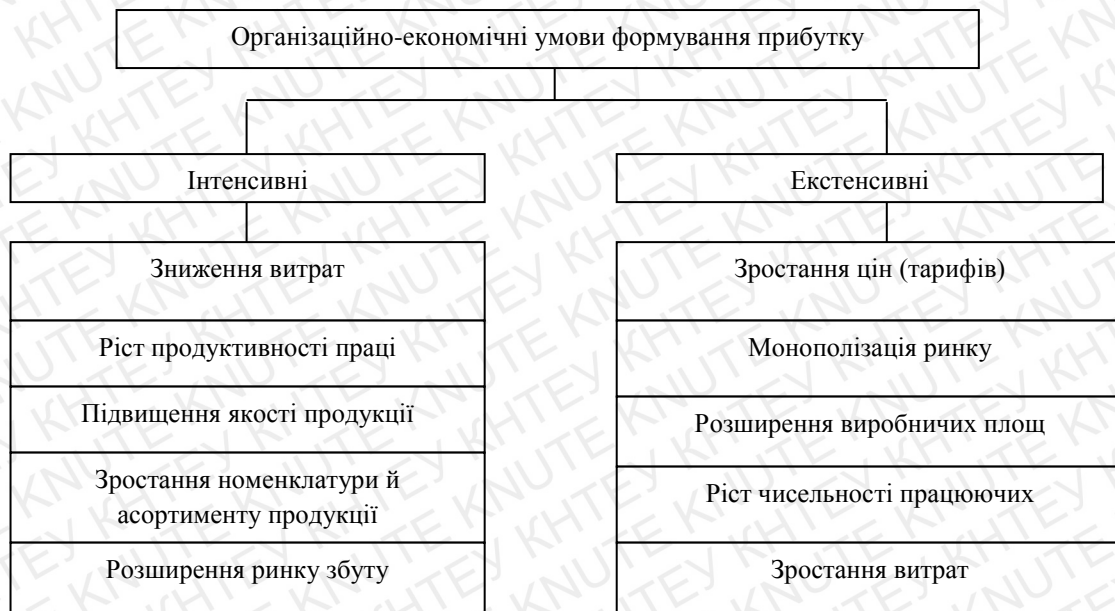
Джерело: розроблено автором за даними [42]

Основним серед факторів зростання прибутку суб'єкта господарювання є зменшення собівартості продукції. Тому можна запропонувати фактори, що впливають на зниження собівартості продукції суб'єктів господарювання:

- підвищення технологічного рівня виробництва (удосконалення техніки, технології, механізації, автоматизація виробничих процесів, використання нових);
- удосконалення організації виробництва та праці (розвиток спеціалізації підприємства, удосконалення організації праці);
- зміна структури та обсягу продукції (відносно зменшення умовно-постійних витрат, зміна структури виробництва продукції);
- покращення використання природних ресурсів, застосування більш дешевших матеріалів, безвідходні технології виробництва;
- галузеві та інші фактори.

Використання різних класифікаційних ознак дозволяє під різним кутом зору вести пошуки оптимального (економічно обґрунтованого) набору факторів, які реально можуть мати місце у процесі фінансово-господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання.[38]

До прикладу: зростання обсягів реалізації продукції за рахунок поліпшення якості та кількості товарів можна відносити до інтенсивних факторів, а зростання за рахунок підвищення цін і монополізації ринку – до екстенсивних. За такого підходу поділ факторів формування прибутку на інтенсивні та екстенсивні має наступний вигляд (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Інтенсивні та екстенсивні фактори зростання прибутку ПП «ТЕСС»

Джерело: розроблено автором[33]

Також вагомий вплив на прибуток суб'єкта господарювання чинить така група факторів як показники використання та руху основних засобів. До цих показників відносять коефіцієнт оновлення, вибуття, інтенсивності заміни, а також фондвіддачу та фондорентабельність.[32]

Прибуток підприємства виступає основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази,

забезпечення усіх форм інвестування. Вся діяльність підприємства спрямована на забезпечення зростання прибутку або його стабілізації на певному рівні [2].

Ряд вище перелічених факторів повинен бути предметом посиленого розгляду та обґрунтування відносно формування прибутку. Без належної уваги до цієї проблеми і кожного фактора зокрема, неможлива ефективна діяльність та прибутковість будь-якого з підприємств.

Висновки до 1 розділу

Дослідження теоретичних основ формування та розподілу контролю прибутку суб'єктів господарювання дало змогу отримати такі висновки та узагальнення:

1. Головною метою діяльності всіх суб'єктів господарства є отримання прибутку, саме тому прибуток виступає як один із важливих економічних показників, тому що, показує наскільки функціонування всіх господарських процесів є ефективним.

2. Прибуток суб'єкта господарювання – це форма комплексного доходу, що утворюється в результаті реалізації права власності на капітал у різних сферах його застосування, яка виступає одночасно об'єктом і інструментом управління фінансами.

3. Формування прибутку – це створення прибутку в процесі господарської діяльності підприємства.

4. У сучасних умовах господарювання одним із домінуючих економічних чинників, що визначають прибутковість діяльності підприємства, є фінансовий результат. Загальновідомо, що він є саме тим комплексним показником, що надає можливість узагальнити результати виробничогосподарської діяльності суб'єкта господарювання та визначити ефективність його функціонування.

5. Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних факторів, що впливають на результати діяльності підприємства по-різному: одні – позитивно, інші – негативно.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ПП «Компанія ТЕСС»

Для вивчення і дослідження теми впускної кваліфікаційної роботи нами було обране українське приватне підприємство "Компанія ТЕСС", яке було створено у 23 вересня 2003 році, що знаходиться за адресою: м. Київ, пр-т Возз'єднання 7-а, 02160.

Підприємство «Компанія ТЕСС» (коротка назва підприємства "ТЕСС") за формою власності є приватним підприємством, заснованим на власності фізичної особи. Підприємство діє згідно з положеннями Статуту, а також діючого законодавства України. Підприємство є юридичною особою, воно володіє, користується та розпоряджається майном, що йому належить, має самостійний баланс, поточні та інші рахунки, круглу печатку, штампи, бланки з найменуванням підприємства, власний товарний знак та емблему.

ПП «ТЕСС» було створено для оптової торгівлі упакування та упакувальних матеріалів і вже багато років відоме як надійний постачальник, співпрацює з багатьма супермаркетами, кафе, ресторанами та фірмами, які займаються доставленням обідів.

Основною метою ПП «ТЕСС» для здійснення діяльності учасників є отримання прибутку від господарської діяльності в сфері оптової торгівлі, спрямованої на отримання прибутку на вкладений капітал та для задоволення потреб народного господарства і населення в товарах і послугах. ПП «ТЕСС» здійснює торгово-комерційну діяльність та надання послуг по перевезенню товарів до покупця.

Підприємство – самостійний господарюючий статутний суб'єкт, що здійснює підприємницьку діяльність на правах юридичної особи, має

самостійний баланс, поточний рахунок, печатку із своїм найменуванням та символікою, фірмовий знак, штампи, бланки документів. Підприємство самостійно визначає свою організаційну структуру, штатний розклад, системи та форми оплати праці.

Предметом діяльності підприємства є здійснення посередницької діяльності: закупівля, купівля та реалізація товарів для продуктів харчування, одноразового посуду, оптова торгівля товарів, надання транспортно-експедиційних послуг, вантажні перевезення автомобільним транспортом на замовлення підприємств по Україні, найбільше у місті Київ.

Асортимент продукції ПП «ТЕСС» складають товари для продуктів харчування, одноразового посуду, побутової хімії, до яких входять: одноразовий посуд, лотки пластикові та зі спіненого полу стеролу, миючі засоби, барні аксесуари та інше.

ПП "ТЕСС" маленька компанія, трудовий колектив підприємства складається з 7 осіб, які зайняті в діяльності на основі трудового договору: директор суб'єкта господарювання, головний менеджер-бухгалтер, два менеджери, комірник, вантажник та водій. Бухгалтерію підприємства веде аудиторська фірма. Підприємство оснащене сучасними інформаційними засобами діяльності і управління, облік і управління діяльністю здійснюються при допомозі комп'ютерної мережі та виконує свою роботу спеціалізоване бухгалтерське програмне забезпечення, а саме «1С—Підприємство. 7» з метою автоматизації роботи підприємства.

Показники оцінки фінансового стану ПП «ТЕСС» мають бути такими, щоб усі хто пов'язаний с підприємством економічними відносинами мали змогу одержати інформацію з приводу надійності суб'єкта господарювання та могли прийняти рішення чи співпрацювати з підприємством. Для того щоб оцінити надійність суб'єкта господарювання в аналізі використовують порівняльний баланс який фактично включає показники горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний аналіз балансу (баланс, звіт про фінансові результати)

полягає в побудові однієї або декількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні балансові показники доповнюються показниками динаміки.

Для економічної характеристики оцінки стану ПП «ТЕСС» ми проведемо горизонтальний аналіз балансу підприємства. Ми проаналізували основні економічні показники підприємства на основі «Спрощеного фінансового звіту» (Додаток А, Б, В, Г, Д). Аналіз основних показників балансу (Додаток Е) дозволяє нам зробити такі висновки:

Станом на 2014 рік запаси підприємства становили 3111500 тис. грн., на кінець 2018 року запаси становлять 3829400 тис. грн., тобто показник збільшився на 717900 тис. грн., або на 23,07%. Найбільше запаси збільшились у 2015 році порівнюючи з 2018 показник становить 618700 тис. грн. або 192,2%. Найменше збільшення запасів відбулось у 2016 році - 329400 тис. грн. або 9,41%.

Аналізуючи іншу поточну дебіторську заборгованість ми бачимо що у порівнянні 2014 з 2018 роками показники збільшились на 383700 тис. грн. або на 192%, а у 2016 та 2017 роках показники зменшуються на 126900 тис. грн. або на 24,8% та на 98800 тис. грн. або на 20,5% у порівнянні з 2018 роком. Це свідчить про зменшення дебіторської заборгованості, що динаміка показників є позитивною.

Станом на 2014 рік показник грошові кошти складав 10500 тис. грн., а у 2018 році цей показник склав 62800 тис. грн., що на 52500 тис. грн. або на 500% є більшим. Це є позитивним показником, бо за рахунок цього можна збільшити асортимент товарів. Найменше цей показник збільшився у 2016 році на 1200 грн. або на 2,04%, що є малим збільшенням.

Станом на 2014 рік показник інші оборотні активи складав 230200 тис. грн. й був більший ніж показник 2018 року - 102700 тис. грн., що є меншим на 127500 або на 55,4%.

Зареєстрований капітал залишився без змін - 1601600 тис. грн. Станом на 2014 рік показник поточна кредиторська заборгованість за: товари, послуги становила 1802600 тис. грн., а у 2018 році 623100 тис. грн., яка зменшилась на

1179500 або на 65,4%, таким чином, підприємство вчасно розраховалося з постачальниками та підрядчиками за виконані роботи та отримані послуги. Проте збільшилися поточні зобов'язання та забезпечення. В цілому слід зазначити, що динаміка показників ліквідності є позитивною. Зменшення заборгованості підприємства збільшує ліквідність підприємства і його фінансову стійкість.

Станом на 2014 рік показник «Розрахунки за оплату праці» становив 86400 тис. грн., а у 2018 році 467300 тис. грн., таким чином ми бачимо, що показник збільшився на 380900 тис. грн. або на 392,2%, що є не досить позитивним показником з огляду витрат, але це не залежало від підприємства, бо кожен рік сума мінімальної заробітної платні зростає. Показник «Інші поточні зобов'язання» становить у 2014 році 161900 тис. грн., а у 2018 році 677200 тис. грн., що на 515300 тис. грн. або на 318,3% більше.

Наступним етапом дослідження є «Звіт про фінансові результати» діяльності ПП «Компанії ТЕСС» (Додаток А, Б, В, Г, Д) та проаналізувати його основні економічні показники. Для економічної характеристики підприємства проведемо горизонтальний аналіз фінансових результатів та показників фінансового стану суб'єкта господарювання. Аналіз динаміки фінансових результатів діяльності та показників фінансового стану (Додаток Ж) дозволяє зробити наступні висновки:

Аналізуючи чистий дохід 2018 року ми бачимо, що він у порівнянні з 2014 роком зменшився на 1723600 тис. грн або на 36,7%, що є не позитивним показником для підприємства. Порівнюючи з минулим 2017 роком він збільшився лише на 380400 тис. грн. або на 14,7%. Собівартість у показниках 2014 та 2018 років збільшилась на 1826900 тис. грн.. або на 45%, а у показниках 2017 - 2018 років зменшилась на 236400 тис. грн. або на 14,7%. Ці показники показують, що це не сприятливо впливає на фінансове становище підприємства і як наслідок могло бути погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності. Фінансовий результат відхилень показників 2014 та 2018 років до оподаткування зменшився на 5100 тис. грн. або на -5,4%, а відхилення

показників 2017 - 2018 років збільшилось на 40600 тис. грн. або 83,4%. Аналізуючи чистий прибуток(збиток) показники 2014 року від 2018 року збільшились лише на 7200 тис. грн.. або на 10,9%, в порівнянні з показниками з 2017 роком вони збільшились на 33200 тис. грн. або на 83%.

Фінансовий стан ПП «ТЕСС» є стійким, що свідчить про його здатність повністю і в строк здійснювати платежі, фінансувати свою діяльність на розширеній основі, без серйозних наслідків переносити непередбачені потрясіння й підтримувати свою платоспроможність.

Фінансовий стан ПП «ТЕСС», його стійкість і стабільність безпосередньо залежать від результатів його виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це сприятливо впливає на фінансове становище підприємства, і, навпаки, через недовиконання плану з виробництва і реалізації продукції відбувається підвищення її собівартості, зменшення виручки і суми прибутку і як наслідок погіршення фінансового стану підприємства і його платоспроможності.

Отже, фінансова діяльність як складова частина господарської діяльності ПП «ТЕСС» повинна забезпечувати планомірні надходження і витрачання фінансових ресурсів, виконання розрахункової дисципліни, досягнення раціональних пропорцій власного і позикового капіталу і найбільш ефективно його використання.

2.2. Організація контролю формування та розподілу прибутку

ПП «Компанія ТЕСС»

Необхідною умовою стабільного та ефективного функціонування суб'єктів господарювання є здійснення на ПП «ТЕСС» внутрішньогосподарського контролю. Контроль фінансових результатів охоплює всі етапи господарювання, всі цикли діяльності і не може існувати окремо від контролю всієї діяльності ПП «ТЕСС».

Внутрішній контроль за використанням прибутку є одним з кінцевих етапів системи управління прибутком суб'єкта господарювання. Сутність цього

контролю встановлюється як спільність дій, які спрямовані на реалізацію управлінських рішень із забезпечення результативного використання розподіленого прибутку на розвиток ПП «ТЕСС».[24]

Внутрішній контроль – це перевірка відповідності фактичних даних діяльності підприємства до наявних обмежень, що здійснюється в межах господарюючого суб'єкта.

Система внутрішнього контролю – це процедури внутрішнього контролю, які прийняті керівником ПП «ТЕСС» з метою забезпечення правильного та ефективного ведення господарської діяльності, збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності та повноти облікових записів, своєчасної підготовки перевіреної фінансової інформації. [15]

Система внутрішнього контролю прибутку суб'єкта господарювання націлена на:

- своєчасне складання документів;
- організацію системи внутрішнього аудиту;
- контроль за дотриманням необхідних процедур в ході господарських операцій;
- контроль за активами та документацією;
- оцінка та набір персоналу, що заслуговує на довіру тощо.

Організацію системи внутрішнього контролю фінансових результатів неможливо здійснити без створення якісної системи внутрішнього контролю прибутків на ПП «ТЕСС». Внутрішньогосподарський контроль фінансових результатів підприємства здійснюється з метою знаходження шляхів ефективнішого управління підприємством, резервів для підвищення фінансових результатів господарюючого суб'єкта і, як наслідок, виконання основної мети фінансового менеджменту – підвищення добробуту власників підприємства [46].

Суб'єктами внутрішнього контролю прибутку виступає керівник ПП «ТЕСС» та посадові особи на які покладено відповідні обов'язки. Що

стосується контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій та перевірки стану бухгалтерського обліку підприємства, то ці функції покладені на головного бухгалтера згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Крім головного бухгалтера, перевірку достовірності даних бухгалтерського обліку може здійснювати служба внутрішнього аудиту, так як внутрішній аудит є формою внутрішньогосподарського контролю.[3]

Об'єктами внутрішнього контролю прибутку є стилістичні цикли діяльності ПП «ТЕСС» – це постачання і реалізація товарів.

Внутрішній контроль виконує такі функції:

- контроль повноважень – забезпечує виконання операцій, які сприяють розвитку суб'єкта господарювання.
- контроль документального оформлення – забезпечує відображення всіх операцій в облікових регістрах.
- контроль збереження – сприяє тому, щоб майно, яке знаходиться на обліку підприємства не було використане не призначенням.

Завданням контролю прибутку є:

- поняття руху показників формування прибутку,
- вагомого фактичного розміру утворення та розподілу прибутку;
- прояв і вплив різноманітних факторів на розмір прибутку;
- оцінка можливих резервів наступного збільшення прибутку на основі оптимізації обсягів виробництва і витрат.

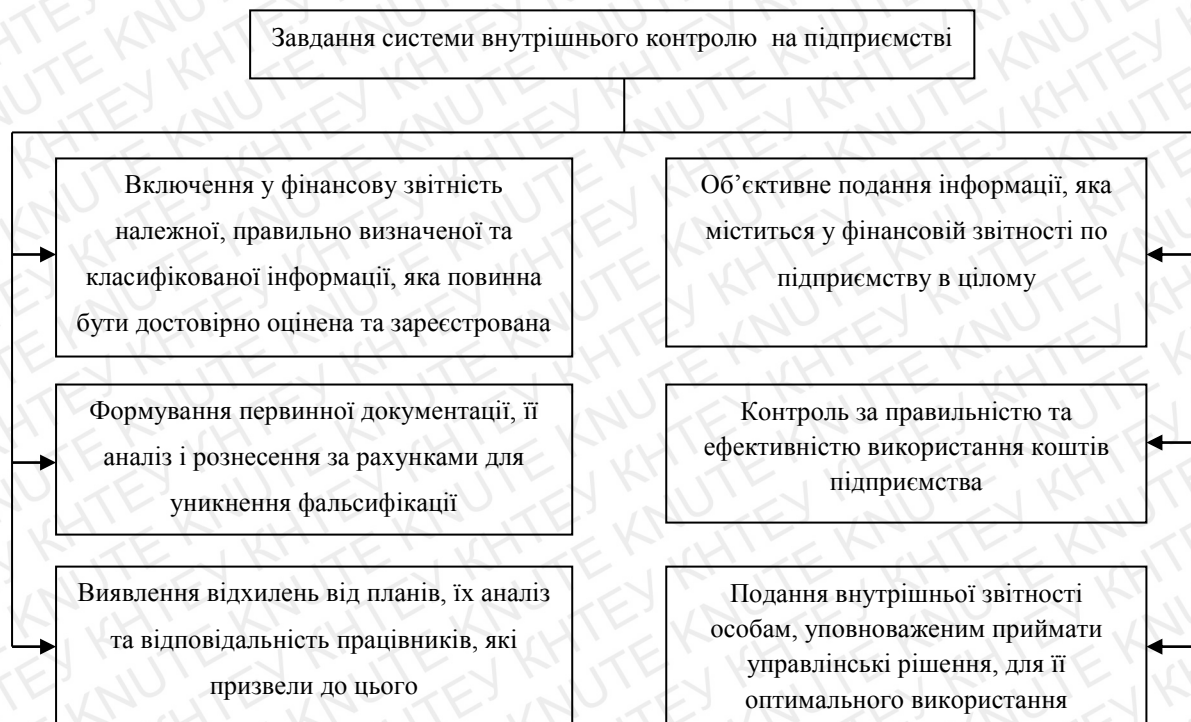
До завдань внутрішнього контролю прибутку на ПП «Компанія ТЕСС» належать:

- формування фінансових результатів згідно з правилами бухгалтерського обліку;
- забезпечення достовірності показників фінансової звітності;
- забезпечення точності та повноти інформації;
- забезпечення прозорості, оптимальної деталізації та класифікації даних, що формують фінансовий результат;

– забезпечення можливості аналізу показників, що формують фінансові результати з метою підвищення ефективності управлінського обліку, прогнозування та поточного управління фінансовими результатами;

– пошук резервів та можливостей збільшення прибутку підприємства.

Для досягнення підприємством поставлених цілей необхідною умовою є забезпечення керівництвом системи внутрішньогосподарського контролю прибутку, яка б мала змогу виконати перелік певних завдань (рис. 2.1).

Рис. 2.1 Завдання системи внутрішнього контролю прибутку на ПП «ТЕСС»

Джерело: узагальнено автором на основі [5]

Система внутрішнього контролю прибутку являє собою тісну взаємодію суб'єкта, об'єкта і засобів контролю в процесі здійснення моніторингу діяльності ПП «ТЕСС» та прийняття управлінських рішень. До суб'єктів контролю, за О. А. Магопцем [21, с. 311], зараховуємо управлінський персонал, обліковий персонал на чолі з головним бухгалтером, соціальні та громадські служби підприємства, ревізійні комісії, інвентаризаційні комісії, спостережні ради, службу внутрішнього аудиту, комісії з розслідування надзвичайних подій.

Об'єктами контролю є: внутрішньогосподарські підрозділи, які виконують відповідні функції і вносять свій внесок до вирішення загальних господарських проблем [5, с. 29]. Засоби контролю – це методи, прийоми і процедури, що дозволяють виявляти і попереджати виникнення в стані та діяльності об'єктів і предметів контролю невідповідність вимогам нормативно-правової бази й ухваленим управлінським рішенням ПП «ТЕСС»[39, с. 5].

Важливо зазначити, що протягом всього контрольного процесу однією з основ ефективного функціонування механізму контролю є визначення суб'єктів, завдань, джерел інформаційного забезпечення контролю, а також застосування відповідних методичних засобів та прийомів контрольних процедур. Адже внутрішній контроль повинен забезпечувати уникнення фінансових втрат, пов'язаних з штрафами, санкціями у зв'язку з неправильним обчисленням та невчасним перерахуванням платежів до бюджету та інші позабюджетні фонди.[13]

На великих підприємствах роблять цілі відділи з внутрішнього контролю, які відстежують фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, впроваджують шляхи її вдосконалення та зменшують ризики втрати ресурсів на суб'єкті господарювання.

Так як наше підприємство відноситься до суб'єктів малого господарювання, бо за результатами дослідження на ПП «ТЕСС» було встановлено, що внутрішньому контролю приділяється недостатньо уваги. Упосередкований контроль здійснює бухгалтер підприємства. Однак, такий контроль є не об'єктивний, тому для ПП «ТЕСС» пропонується ввести посаду внутрішнього ревізора, який буде здійснювати попередній та поточний контроль.

Попередній контроль матиме на меті визначення основних вимог щодо формування, розподілу та використання фінансових результатів. Важливим засобом попереднього контролю фінансових результатів є бюджет, який дозволяє виконати функцію планування. На стадії планування реалізуються наступні контрольні функції: оцінка раціональності можливих варіантів планів

рішень, відповідність планових рішень прийнятим установкам та орієнтирам, а також загальна стратегія діяльності підприємства.

Поточний контроль на ПП «ТЕСС» варто здійснювати безпосередньо в процесі виконання робіт із застосуванням методів та процедур відповідно до поставлених цілей підприємства. Регулярна перевірка та обговорення проблем і пропозицій щодо удосконалення роботи дозволять виключити небажані відхилення від плану.

Варто відмітити, що важливою процедурою системи внутрішнього контролю є облік витрат та доходів за центрами відповідальності та центрами витрат. Облік за центрами відповідальності дозволяє формувати показники, що характеризують вклад окремих підрозділів в кінцевий результат діяльності підприємства. При цьому підрозділи повинні користуватися більшою самостійністю. Керівникам структурних підрозділів необхідно відчувати себе підприємцями, а не просто виконавцями, що стане потужним стимулом для розвитку потенціалу організації.[27]

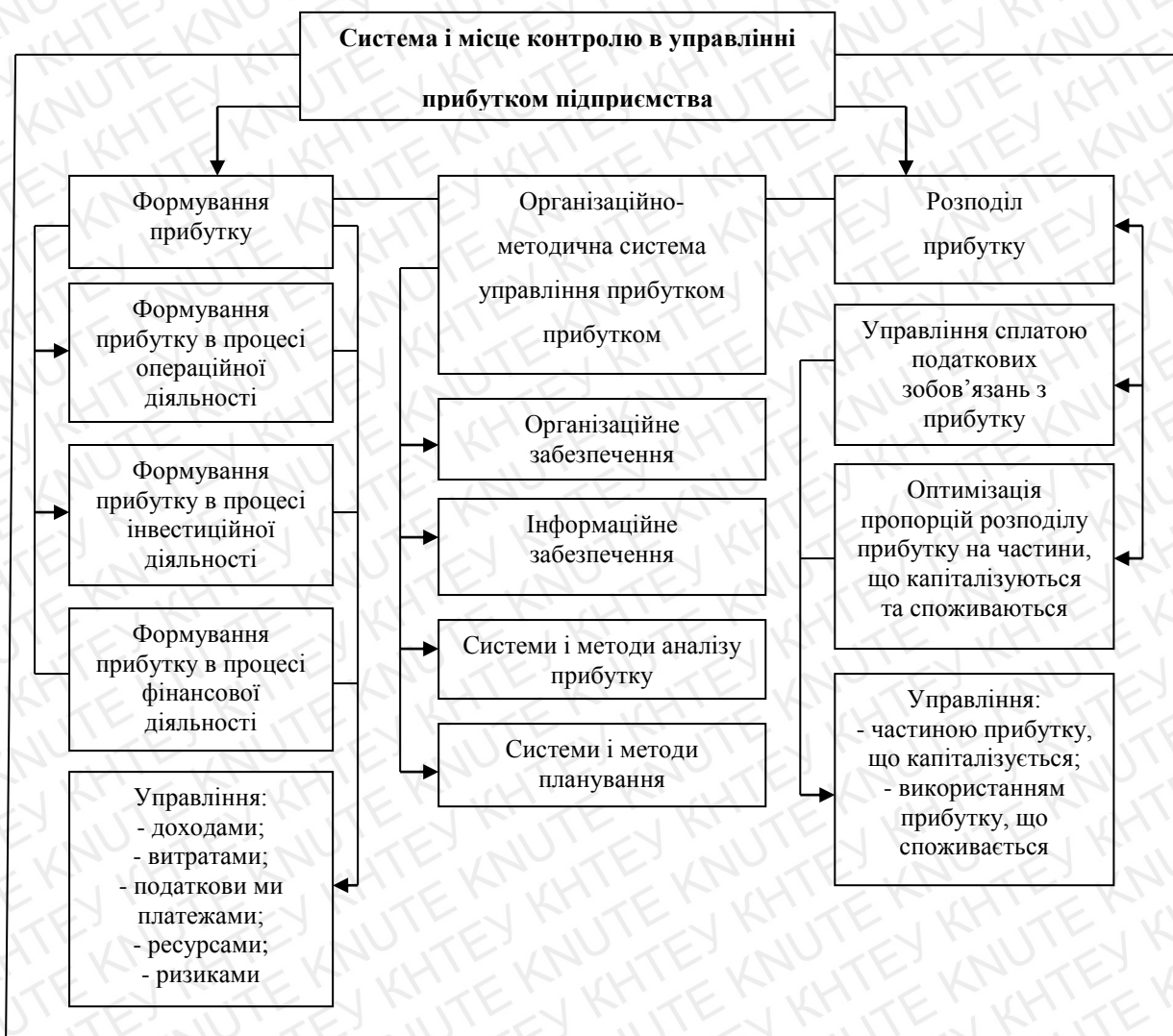
Система основних елементів формування механізму внутрішнього контролю прибутку ПП «Компанія ТЕСС» має містити наступні складові:

- об'єкти контролю;
- організаційна система;
- інформаційна система;
- система інструментів здійснення контрольних функцій.

Внутрішній контроль підприємства має охопити усі структури управління його прибутком, який повинен відбуватися в певній послідовності та має забезпечувати реалізацію основної мети та головних задач цього управління, яке наведено у структурно-логічній схемі системи і місця контролю в управлінні прибутком ПП «ТЕСС» на рис.2.2

В структурній схемі системи і місця контролю в управлінні прибутком підприємства виділено такі ключові елементи як утворення прибутку, розподіл прибутку та організаційно-методична система управління прибутком. Утворення прибутку підприємства має виконуватись в процесі його

операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, передбачає контроль доходами та витратами від даних видів діяльності, податковими відрахуваннями, операційним і фінансовими важелями, а також планування розміру прибутку від різних сфер діяльності підприємства. Використання прибутку суб'єкта господарювання та контроль його розподілу і повинно відповідати сукупній стратегії розвитку суб'єкта господарювання, сприяючи збільшенню його ринкової вартості, формуванню необхідних і достатніх обсягів інвестиційних та фінансових ресурсів з урахуванням інтересів власників і працівників підприємства.

Рис.2.2 Система і місце контролю в управлінні прибутком ПП «ТЕСС»

Джерело: розроблено автором за даними[41]

Якщо розширення означає залучення додаткових матеріально-технічних, трудових та інших економічних ресурсів, то зростання ефективності означає поліпшення використання наявних, у кожному конкретному випадку, можливостей.

Отже, цілями організації внутрішньогосподарського контролю прибутку на ПП «ТЕСС» є:

- здійснення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства;
- забезпечення дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства;
- забезпечення збереження майна підприємства;
- контроль розподілу та використання прибутку, тощо.

При аналізі прибутку доцільно виділити такі основні етапи:

- аналіз формування фінансових результатів
- аналіз складу та динаміки прибутку підприємства
- факторний аналіз фінансових результатів
- аналіз рентабельності господарської діяльності, активів і капіталу підприємства
- аналіз розподілу та ефективності використання чистого прибутку. [9]

Контроль фінансових результатів повинен охоплювати моніторинг всієї діяльності ПП «ТЕСС», адже кожна дія, кожна здійснена господарська операція прямо чи опосередковано впливає на кінцевий результат господарювання. Саме тому лише для повного та ефективного контролю фінансових результатів недостатнім буде лише проконтролювати правильність обчислення прибутку (збитку), який отримало підприємство за певний період, проаналізувати причини його зміни в порівнянні з минулим періодом чи плановими показниками, а дуже важливим є попередній та поточний контроль протягом всіх циклів діяльності, що дає змогу оперативно здійснювати вплив на результат господарювання, оцінювати ефективність дій та переглядати прийняті рішення.

Висновки до 2 розділу

1. Приватне підприємство «Компанія ТЕСС» – це самостійний господарюючий статутний об'єкт, що здійснює підприємницьку діяльність в сфері торгівлі на основі якого ми зробили аналіз прибутку підприємства.

За результатами аналізу звітності підприємства було показано, що чистий прибуток(збиток) показників 2014 року від 2018 року збільшився лише на 7200 тис. грн. або на 10,9%, у порівнянні з показниками з 2017 роком вони збільшились на 33200 тис. грн. або на 83%.

2. Цілями організації внутрішньогосподарського контролю прибутку на ПП «ТЕСС» є:

- здійснення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства;
- забезпечення дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства;
- забезпечення збереження майна підприємства;
- контроль розподілу та використання прибутку, тощо.

3. За результатами дослідження на ПП «ТЕСС» було встановлено, що внутрішньому контролю прибутку приділяється недостатньо уваги. Упосередкований контроль здійснює бухгалтер підприємства. Однак, такий контроль є не об'єктивний, тому для ПП «ТЕСС» пропонується ввести посаду внутрішнього ревізора, який буде здійснювати попередній та поточний контроль.

4. Внутрішній контроль за використанням прибутку є одним з кінцевих етапів системи управління прибутком суб'єкта господарювання. Сутність цього контролю встановлюється як спільність дій, які спрямовані на реалізацію управлінських рішень із забезпечення результативного використання розподіленого прибутку на розвиток ПП «ТЕСС».

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.

3.1 Методика внутрішнього контролю формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання.

Необхідною умовою стабільного та ефективного функціонування ПП «ТЕСС» є проведення на підприємстві внутрішньогосподарського контролю розподілу та використання прибутку.

Важливим елементом механізму внутрішнього контролю прибутку є його методи (елементи методів). В залежності від поставлених цілей контролю, повноти обстеження об'єктів і необхідності отримання різноманітної, доказової інформації про фінансово-господарську діяльність ПП «ТЕСС» можуть використовуватися різні методи як: інвентаризація, експертна оцінка, контрольні перевірки, усне опитування, обстеження, контрольний удій, контрольний обмолот, економічний аналіз, перевірка документів та інші.

Як зазначає В.Ф. Максимова, «методика внутрішньогосподарського контролю потребує: розробки порядку оцінювання стану внутрішнього контролю; розмежування понять «якість» та «ефективність» внутрішнього контролю; побудови системи оцінок якості; визначення вимог, принципів оцінки та її методів, критеріїв оцінювання якості й ефективності; визначення внутрішніх і зовнішніх суб'єктів оцінювання; визначення цільових орієнтирів та форм оцінювання якості; встановлення обмежень у поширенні оцінки, у застосуванні методики оцінювання; уточнення класифікації економічних об'єктів контролю» [22]. Ми погоджуємось з дослідником та пропонуємо застосування елементів такого підходу до продукції нашого суб'єкта господарювання.

На думку Ф.Ф.Бутинця, внутрішній контроль є постійною, щоденною роботою персоналу підприємства, яка унеможливорює будь-які зловживання та відхилення від діючих внутрішніх правил і надає можливість ефективно й

економно використовувати ресурси підприємства, а також захищати інтереси працюючих. Без внутрішнього контролю не може ефективно діяти будь-яка господарська одиниця в суспільстві [4].

Методикою контролю прибутку називають сукупність методів контролю. Методика внутрішньогосподарського контролю прибутку - це строго визначена послідовність вирішення його задач, яка обумовлена вимогами практики, з обов'язковим дотриманням принципів контролю під час вибору та використання методів здійснення контрольних процедур і задач для досягнення мети внутрішнього контролю прибутку суб'єкта господарювання.

Методики диференціюються за рангом: типова методика (або інструкція), яка містить загальні методичні положення, що стосуються контролю усіх суб'єктів господарювання; галузеві методики, які складаються на підставі типової методики та враховують специфіку галузі та специфіку внутрішньогосподарського контролю процесів галузі; часткові методики, які враховують специфіку активу або явища або процесу (наприклад, методика контролю прибутку, методика наглядного аудиту та ін.). Сукупність методик внутрішньогосподарського контролю складає методичне забезпечення внутрішньогосподарського контролю[47].

Метод внутрішнього контролю прибутку - це спосіб організації або здійснення внутрішнього контролю. Метод є невід'ємною складовою частиною методики. Спосіб відповідає на питання: як здійснити контрольну процедуру або як вирішити конкретну контрольну задачу.

Принципи внутрішньогосподарського контролю прибутку разом з методикою внутрішньогосподарського контролю прибутку регулюють процедурну складову методології.

Принципи внутрішньогосподарського контролю прибутку - це основні правила, вимоги, положення, яких слід обов'язково дотримуватися під час організації та проведення контролю. Відмічені особливості, місце, роль і значення внутрішньогосподарського контролю в системі менеджменту вимагають дотримання системи принципів:

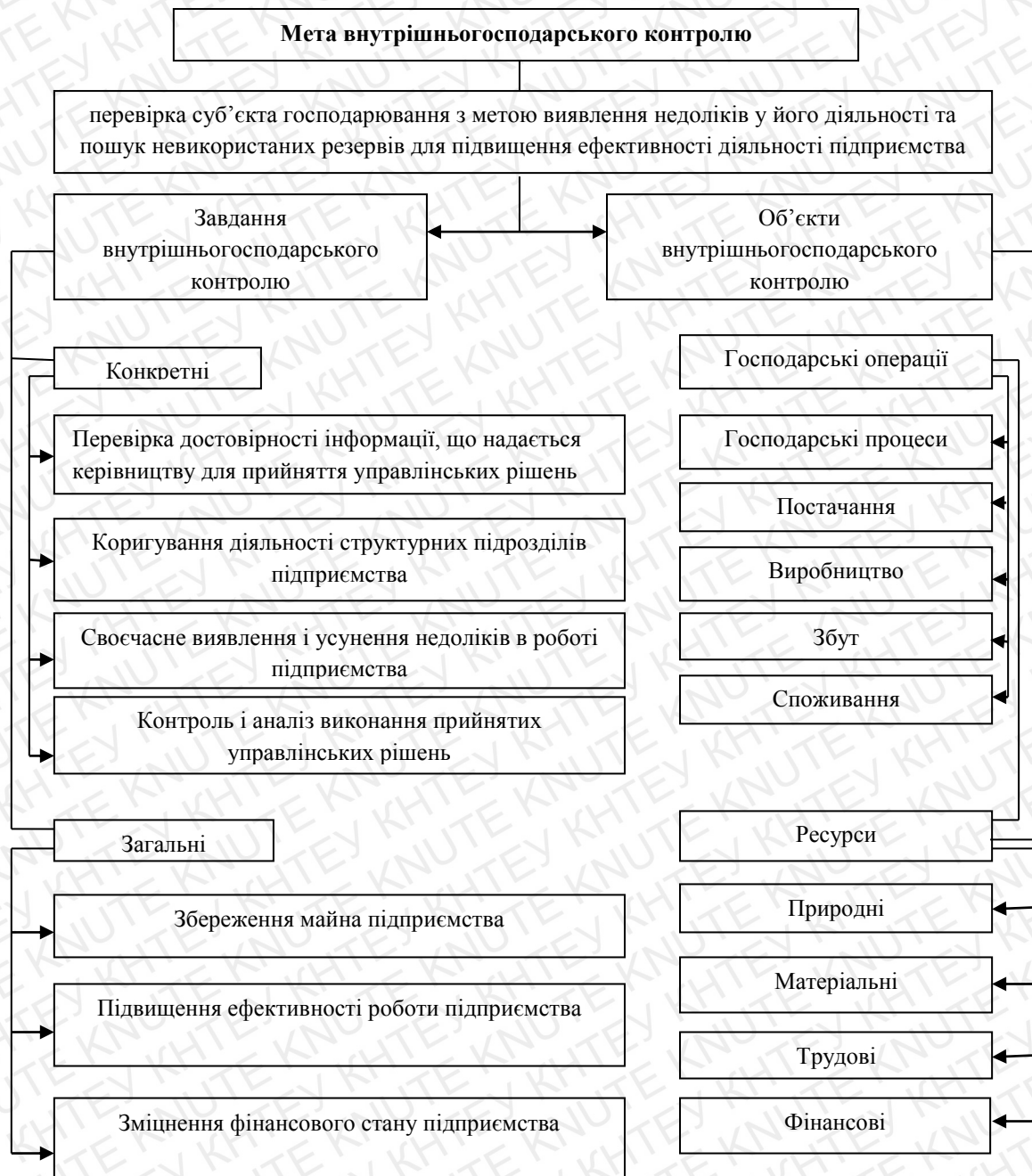
1. Загальнонаукових;
2. Основних (загальних) принципів менеджменту;
3. Специфічних принципів контролю, які містять принцип ведення обліку, принципи здійснення перевірки та принципи проведення аналізу, як основних під функцій контролю. До специфічних відносять методи фактичного, документального контролю, розрахунково-аналітичні, методи узагальнення та реалізації результатів контролю [11].

Методика контролю прибутку може змінюватись залежно від внутрішніх та зовнішніх факторів стосовно ПП «ТЕСС». Внутрішньогосподарський контроль прибутку здійснюється згідно з методикою, що направлена на досягнення поставленої мети та цілей ПП «ТЕСС» та яка включає застосування притаманних їй методів, процедур внутрішньогосподарського контролю в поєднанні з його суб'єктами та об'єктами відповідно до предмету внутрішньогосподарського контролю. [12]

До конкретних завдань можна віднести: перевірку достовірності інформації у внутрішніх документах ПП «ТЕСС», виявлення та усунення недоліків, контроль за виконанням рішень щодо усунення недоліків та коригування роботи підрозділів підприємства. Налагоджена система внутрішньогосподарського контролю прибутку повинна охоплювати всі ланки господарських процесів від виробництва до збуту та контролювати рух та збереження ресурсів (рис. 3.1).

Існують також специфічні завдання внутрішньогосподарського контролю прибутку, які залежать від виробничої спеціалізації. Так, наприклад, Л.А. Чудак до основних завдань в кормовиробництві відносить забезпечення: ефективності виробництва кормів; збереження та ефективного використання готових кормів; достовірності, повноти та актуальності управлінської інформації про кормовиробництво; правильності реєстрації та обробки господарських операцій підприємства; дотримання працівниками, зайнятими на виробництві кормів, встановлених керівництвом підприємства вимог, правил і процедур [44, с. 137].

Тобто, як бачимо, завдання мають перекликатись з об'єктами внутрішньогосподарського контролю та відповідати його меті.

Рис. 3.1 Мета, завдання та об'єкти внутрішньогосподарського контролю

Джерело: складено на основі [11]

Внутрішній контроль формування доходів, витрат і фінансових результатів починається безпосередньо з перевірки правильності та вірності складання фінансової звітності (Звіту про фінансові результати) ПП «ТЕСС». Дані звіту порівнюються з даними у Головній книзі, даними синтетичних і

аналітичних реєстрів бухгалтерського обліку за рахунками 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97.

Одним з найважливіших аспектів внутрішнього контролю операцій формування прибутку є перевірка правильності відображення доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) .[36]

В процесі внутрішнього контролю прибутку необхідно впевнитися, що:

1. господарські операції з продажу продукції оформлені відповідними договорами;
2. договори укладені відповідно до вимог Цивільного кодексу;
3. ці договори не є обтяжливими для ПП «ТЕСС»;
4. ціна реалізації за договором відповідає затвердженій калькуляції.

При перевірці правильності формування й розподілу прибутку необхідно враховувати положення таких документів:

- засновницьких документів і статуту ПП «ТЕСС»;
- актів перевірки ревізійною комісією ПП «ТЕСС»;
- актів перевірки ПП «ТЕСС» аудиторськими фірмами;
- протоколів зборів ПП «ТЕСС»;
- письмових звітів ПП «ТЕСС» про результати перегляду річного балансу;
- актів перевірки діяльності ПП «ТЕСС» органами податкової адміністрації, контрольно-ревізійним управлінням Міністерства фінансів та іншими контролюючими органами.

В ході внутрішньої перевірки ПП «ТЕСС» можуть бути такі порушення при веденні бухгалтерського обліку доходів суб'єкта господарювання:

- невірна класифікація доходів;
- недотримання принципу нарахування та відповідності доходів і витрат;
- невірно обчислена сума доходу;

- помилки в бухгалтерських проводках при відображенні господарських операцій з формуванням доходів і списання їх на фінансові результати;
- відсутність первинних документів з обліку доходів;
- невідповідність даних синтетичного та аналітичного обліку;
- невірне відображення в звітності доходів суб'єкта господарювання.

3.2. Напрями удосконалення контролю формування та розподілу прибутку ПП «Компанія ТЕСС»

Організація внутрішнього контролю прибутку – основна умова ефективного попередження та своєчасного виявлення й усунення помилок, неточностей, порушень та відхилень, що сприятиме покращенню результативності функціонування ПП «ТЕСС».

Внутрішній контроль прибутку – це політика і процедури внутрішнього контролю, прийняті управлінським персоналом ПП «ТЕСС» з метою забезпечення (на скільки це можливо) правильного та ефективного ведення господарської діяльності (у тому числі дотримання політики управлінського персоналу), збереження активів, запобігання шахрайству та помилкам, а також виявлення їх, забезпечення точності і повноти облікових записів, своєчасної підготовки достовірної фінансової інформації. Внутрішній контроль прибутку охоплює й інші питання, безпосередньо пов'язані з функціями облікової системи [19, с. 11].

Побудова ефективного внутрішнього контролю прибутку, коли буде вбудована в щоденну діяльність ПП «ТЕСС» дозволить не просто фіксувати факти, але й аналізувати причини їх виникнення і наслідки, які вони несуть, дає можливість вірно оцінити небезпеку виникнення ризиків і здатність управління ситуацією. В цьому випадку, ті блага і цінності будуть обов'язково збережені, примножені і успішно використані при заміні його на новий внутрішній контроль прибутку. Нами виділено основні етапи формування внутрішнього контролю прибутку на ПП «ТЕСС» (рис. 3.2).

Нами встановлено, що можна покращити внутрішній контроль прибутку на ПП «ТЕСС», якщо застосувати метод вертикального та горизонтального контролю. Горизонтальний контроль передбачає дослідження витрат, доходів і фінансових результатів у розрізі їх видів на рівні підприємства в цілому на основі розроблених планів (бюджетів) на рік з помісячною деталізацією даних.

Рис. 3.2 Процес внутрішнього контролю прибутку на ПП «ТЕСС»

Джерело: Узагальнено автором на основі [1,4]

Вертикальний контроль забезпечить аналіз, перевірку та регулювання витрат і доходів у розрізі їх видів на рівні центрів відповідальності. Організація такого контролю повинна відбуватися шляхом закріплення за конкретними працівниками певних підконтрольних об'єктів. Важливою умовою ефективного впровадження цього виду контролю є розподіл завдань таким чином, щоб було можливо періодично контролювати їх виконання.

Таким чином, на нашу думку, внутрішній контроль прибутку – це сформований і введений керівництвом організації безперервно діючий процес, для отримання обґрунтованих і достатніх, відносно досягнення, цілей підприємства в наступних сферах: результативність і ефективність діяльності; достовірність фінансової звітності; відповідність законам і діючому порядку.[6]

Результативність і ефективність діяльності за ефективним внутрішнім контролем прибутку в першу чергу, на нашу думку, означає:

- відповідність планам підприємства, стратегіям і процедурам;
- забезпечення збереженості майна;
- економне і ефективне використання ресурсів;
- достовірність звітів діяльності і даних;
- ступінь досягнення поставлених цілей.

Ми погоджуємося з думкою професора Т. А. Бутинець [5, с. 30], що створення ефективної системи внутрішнього контролю на підприємстві дозволить:

- забезпечити ефективне функціонування, стійкість і максимальний розвиток підприємства в умовах багатопланової конкуренції;
- зберегти та ефективно використовувати ресурси й потенціал підприємства;
- своєчасно виявити та мінімізувати комерційні, фінансові та інші ризики в управлінні підприємством;
- сформуванню адекватну сучасним, постійно змінним умовам господарювання систему інформаційного забезпечення всіх рівнів управління, що дозволяє своєчасно адаптувати функціонування підприємства до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Отже, для впровадження ефективної системи внутрішнього контролю прибутку потрібно насамперед розробити внутрішні стандарти контролю, здійснити його автоматизацію та удосконалити нормативноправову базу стосовно внутрішнього контролю прибутку. Внутрішній контроль прибутку впливає як на фінансовий стан, так і на результати господарської діяльності, з

метою забезпечення об'єктивності, неупередженості, якості висновків та пропозицій, що приймаються за результатами контрольних перевірок, слід проводити внутрішній контроль прибутку на основі визначеної концепції. Тому потрібно оптимізувати організаційну побудову як усього контрольного процесу, так і кожної контрольної процедури. Також доцільно було б на підприємствах ввести посаду внутрішнього аудитора, який би здійснював посилені контрольні функції формування та розподілу прибутку, достовірністю фінансової звітності, а також за залученням додаткового капіталу інвестицій.

Шляхи удосконалення контролю прибутку на ПП «ТЕСС», перш за все, спостерігається при внутрішньому контролі прибутку діяльності суб'єкта господарювання. [26] До цього можна віднести:

- 1) аналіз динаміки і стану прибутку в операційній діяльності за основними товарними групами, які впливають на формування цього прибутку;
- 2) аналіз за збільшенням товарів й можливою реалізацією додаткової продукції, зростання її якісних показників;
- 3) формування політики фіксованих і динамічних цін, що будуть здійснювати збільшення попиту на готову продукцію;
- 4) аналіз асортименту продукції з метою забезпечення росту прибутку;
- 5) заходи спрямовані на зменшення собівартості продукції (товарів, робіт та послуг).

Початкова оцінка надійності внутрішнього контролю прибутку здійснюється аудитором на основі власного досвіду застосування методик та прийомів. Підтвердження достовірності оцінки системи внутрішнього контролю прибутку здійснюється в процесі перевірки. Довіряючи певною мірою системі внутрішнього контролю прибутку на підприємстві, аудитор в ході перевірки повинен проводити процедури підтвердження її надійності, застосовуючи різні методи та прийоми при проведенні тестів на відповідність системи внутрішнього контролю прибутку ПП «ТЕСС». Тести на відповідність внутрішнього контролю прибутку здійснюються з метою отримання аудиторських доказів ефективності. Щоб підтвердити кожну зроблену оцінку

незначного ризику невідповідності внутрішнього контролю, аудитор повинен обов'язково провести ретельні тести на відповідність системи внутрішнього контролю прибутку та бухгалтерського обліку доходів та фінансових результатів. Тобто, чим менший ризик невідповідності внутрішнього контролю прибутку, визначений аудитором, тим більше підтверджень йому потрібно отримати стосовно того, що структура системи обліку та внутрішнього контролю працює ефективно.[10]

Отже, проаналізувавши таблицю 3.1 тест системи внутрішнього контролю прибутку й бухгалтерського обліку доходів і фінансових результатів (Додаток 3) по ПП «ТЕСС» ми бачимо, що більшість варіантів відповідей у тестах було «ні», тому оцінка надійності системи внутрішнього контролю прибутку є не надійною й на підприємстві відображені у звітності прибутки ПП «ТЕСС» відповідати дійсності, треба удосконалювати та автоматизувати роботу контролю прибутку підприємства.

Результати внутрішнього контролю прибутку підлягають документуванню. Інформація, отримана під час контрольних-перевірочних заходів повинна відповідним чином фіксуватись. Документальне оформлення внутрішнього контролю складається з двох основних блоків документів:

- робочі документи служби внутрішнього контролю (внутрішнього контролера);
- підсумкова документація за результатами контрольних-перевірочних заходів.

До робочих документів відносяться записи (форми, таблиці, розрахунки тощо), за допомогою яких фіксуються проведені прийоми та процедури внутрішнього контролю прибутку, довідки та/або експертні висновки залучених фахівців та експертів, отримана інформація і відповідні висновки. Робочі документи внутрішнього контролю прибутку повинні містити таку інформацію як: ціль, період, дата проведення, об'єкт перевірки, номер сторінки, ПІБ виконавця (внутрішній аудитор, залучений фахівець, експерта тощо). До робочих документів також слід відносити необхідні витяги або копії

документів; інформацію про вивчення та оцінку системи бухгалтерського обліку; опис важливих показників та аналіз тенденцій діяльності. Результати попереднього і поточного внутрішнього контролю прибутку оформлюються у вигляді службових записок на ім'я керівника ПП «ТЕСС». У них наводиться перелік виявлених порушень, а також заходи (рекомендації) щодо їх усунення і недопущення у майбутньому. Службові записки, що містять результати внутрішнього контролю прибутку, є документами внутрішнього користування, а інформація, викладена в них, - конфіденційною. Суб'єкти, уповноважені на проведення такого контролю, не вправі розголошувати і передавати таку інформацію третім особам [31, с. 166 - 168].

Овсюк Н. стверджує, що робочі документи можуть бути створені на паперових або електронних носіях. Опрацювання робочих документів аудитора обумовлено плануванням контрольної перевірки, здійсненням нагляду і оперативного управління процесом перевірки, потребою отримання доказів на підтримку думки контролера, здобутих під час перевірки. Обсяг робочих документів аудитора залежить від професійного судження виконавця. Склад, типова форма і кількість робочих документів нерегламентовані, визначаються аудитором самостійно, відповідно до завдань перевірки. Таким чином, форма та зміст робочих документів аудитора залежить від таких факторів, як: особливості встановленого завдання; використання у процесі перевірки відповідних методів і прийомів контролю прибутку; стан системи бухгалтерського обліку ПП «ТЕСС»; характеристики бізнесу суб'єкта господарської діяльності [30, с. 26].

Під час складання програми аудиту доходів внутрішній аудитор повинен запланувати аудиторські процедури, які б дозволили йому встановити об'єктивну істину щодо таких тверджень:

- доходи одержані за результатом дійсних операцій у процесі звичайної діяльності;
- відображені у звітності доходи відповідають інформації, узагальненій на відповідних рахунках бухгалтерського обліку;

- доходи, відображені на рахунках бухгалтерського обліку, підтвержені відповідними первинними документами на відвантажену продукцію та надані послуги;
- доходи відображені у відповідному періоді;
- доходи висвітленні в примітках до фінансової звітності належним чином.

Доведено, що найпоширенішими функціями робочих документів є:

- обґрунтування твердження у звіті контролера та засвідчення відповідності здійснених контрольних процедур прийнятим нормативам;
- полегшення процесу керування, нагляду та контролю за якістю та ефективністю проведення внутрішнього контролю;
- сприяння виробленню методологічного підходу до процесу здійснення внутрішнього контролю.

Щодо перевірки правильності оформлення первинних документів, складання реєстрів бухгалтерського обліку то деталізація об'єктів і параметрів може бути представлена наступним чином (табл. 3.2). (Додаток К).

Дуже важливим моментом при перевірці операцій формування прибутку підприємства є перевірка правильності класифікації, оцінки та умов визнання доходів (увага концентрується на умовах визнання доходів звітного періоду).

Також необхідно звернути увагу на те, що деякі види надходжень не визнаються доходами: суми ПДВ, акцизів, інших податків, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів; суми надходжень за договором комісії; суми попередньої оплати продукції; суми авансу в рахунок оплати продукції; надходження, що належать іншим особам.

Висновок до 3 розділу

1. Методика внутрішньогосподарського контролю прибутку - це строго визначена послідовність вирішення його задач, яка обумовлена вимогами практики, з обов'язковим дотриманням принципів контролю під час

вибору та використанням методів здійснення контрольних процедур і задач для досягнення мети внутрішнього контролю прибутку суб'єкта господарювання.

2. Принципи внутрішньогосподарського контролю прибутку – це основні правила, вимоги, положення, яких слід обов'язково дотримуватися під час організації та проведення контролю.

3. Внутрішній контроль прибутку – це сформований і введений керівництвом організації безперервно діючий процес, для отримання обґрунтованих і достатніх, відносно досягнення, цілей підприємства в наступних сферах: результативність і ефективність діяльності; достовірність фінансової звітності; відповідність законам і діючому порядку.

4. Шляхи удосконалення контролю прибутку на ПП «ТЕСС», перш за все, спостерігається при внутрішньому контролі прибутку діяльності суб'єкта господарювання. До цього можна віднести:

- 1) аналіз динаміки і стану прибутку в операційній діяльності за основними товарними групами, які впливають на формування цього прибутку;
- 2) аналіз за збільшенням товарів й можливою реалізацією додаткової продукції, зростання її якісних показників;
- 3) формування політики фіксованих і динамічних цін, що будуть здійснювати збільшення попиту на готову продукцію;
- 4) аналіз асортименту продукції з метою забезпечення росту прибутку;
- 5) заходи спрямовані на зменшення собівартості продукції (товарів, робіт та послуг).

5. Початкова оцінка надійності системи внутрішнього контролю прибутків здійснюється аудитором на основі власного досвіду застосування методик та прийомів. Підтвердження достовірності оцінки системи внутрішнього контролю прибутків здійснюється в процесі перевірки. Довіряючи певною мірою системі внутрішнього контролю прибутків на підприємстві, аудитор в ході перевірки повинен проводити процедури підтвердження її надійності, застосовуючи різні методи та прийоми при

проведенні тестів на відповідність системи внутрішнього контролю прибутку
ПП «ТЕСС».

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Головною метою діяльності всіх суб'єктів господарства є отримання прибутку, саме тому прибуток виступає як один із важливих економічних показників, тому що, показує наскільки функціонування всіх господарських процесів є ефективним. Прибуток характеризує кінцевий результат діяльності торговельного суб'єкта господарювання. Його одержання є обов'язковою умовою розширеного відтворення на підприємстві, забезпечення його самофінансування і зміцнення конкурентоздатності на ринку.

2. З розділу теоретичні засади формування та розподілу прибутку суб'єкта господарювання узагальнюємо що, головною метою створення та подальшої діяльності будь-якого господарюючого суб'єкту є отримання прибутку, саме тому прибуток виступає як один із важливих економічних показників, тому що, показує наскільки функціонування всіх господарських процесів є ефективним.

3. У сучасних умовах господарювання одним із домінуючих економічних чинників, що визначають прибутковість діяльності підприємства, є фінансовий результат. Фінансовий результат – економічний підсумок господарської діяльності організації, виражений у грошовій формі. Прибуток являється результатом фінансової діяльності суб'єкта господарювання, який виступає спільним показником, що підсумовує результати фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. Фінансовий результат може бути як прибутковим так й збитковим.

4. Прибуток формується під впливом великої кількості взаємозалежних факторів, що впливають на результати діяльності підприємства. Факторів, що впливають на прибуток суб'єкта господарювання та формують його дуже багато, але одним із найважливіших факторів є правильне контролювання прибутку, прийняття управлінських рішень за які

відповідають власники суб'єкта господарювання, назначені управлінці підприємства, менеджери.

5. Внутрішній контроль за використанням прибутку є одним з кінцевих етапів системи управління прибутком суб'єкта господарювання. Сутність цього контролю встановлюється як спільність дій, які спрямовані на реалізацію управлінських рішень із забезпечення результативного використання розподіленого прибутку на розвиток ПП «ТЕСС».

6. У другому розділі ми проаналізували фінансовий звіт ПП «ТЕСС» де бачимо, що запаси підприємства з 2014 по 2018 р. збільшились на 717900 тис. грн. або на 23,07%; інша дебіторська заборгованість з 2014 по 2018 р. збільшилась на 383700 тис. грн. або на 192%; грошові кошти збільшились на 52500 тис. грн. або на 500%; інші оборотні активи з 2014 по 2018 роки є меншими на 127500 тис. грн. або на 55,4%; розрахунки за оплату праці збільшились на 383900 тис. грн. або на 392%; інші поточні зобов'язання у 2018 році на 515300 тис. грн. або на 318,3% більше ніж у 2014 році.

За результатами аналізу звітності підприємства було показано, що чистий прибуток(збиток) показників 2014 року від 2018 року збільшився лише на 7200 ти. грн. або на 10,9%, у порівнянні з показниками з 2017 роком вони збільшились на 33200 тис. грн. або на 83%.

7. Досліджуване підприємство за результатами дослідження на ПП «ТЕСС» було встановлено, що внутрішньому контролю прибутку приділяється мало уваги. Упосередкований контроль здійснює бухгалтер підприємства. Однак, такий контроль є не об'єктивний, тому для ПП «ТЕСС» пропонується ввести посаду внутрішнього ревізора, який буде здійснювати попередній та поточний контроль.

8. Цілями організації внутрішньогосподарського контролю на ПП «ТЕСС» є:

- здійснення впорядкованої та ефективної діяльності підприємства;

- забезпечення дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства;

- забезпечення збереження майна підприємства;

- контроль розподілу та використання прибутку, тощо.

9. Методика внутрішньогосподарського контролю прибутку - це строго визначена послідовність вирішення його задач, яка обумовлена вимогами практики, з обов'язковим дотриманням принципів контролю під час вибору та використання методів здійснення контрольних процедур і задач для досягнення мети внутрішнього контролю прибутку суб'єкта господарювання.

10. Принципи внутрішньогосподарського контролю разом з методикою внутрішньогосподарського контролю регулюють процедурну складову методології. Принципи внутрішньогосподарського контролю прибутку - це основні правила, вимоги, положення, яких слід обов'язково дотримуватися під час організації та проведення контролю.

11. Ефективний внутрішній контроль прибутку, буде вбудованим в щоденну діяльність ПП «ТЕСС», коли він дозволяє не просто фіксувати факти, але й аналізувати причини їх виникнення і наслідки, які вони несуть, дає можливість вірно оцінити небезпеку виникнення ризиків і здатність управління ситуацією.

12. Приватне підприємство «ТЕСС» використовує інформаційну облікову систему 1С бухгалтерія 7, для покращення діяльності підприємства нами запропоновано перейти на оновлену облікову систему 1С бухгалтерія 8.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белік В. Д. Підходи до організаційної системи внутрішнього контролю / В. Д. Белік // Міжнародний збірник наукових праць. – 2009 – Випуск 3 (15). – С. 84–100.
2. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Учбовий курс / І.А. Бланк. – К.: Ніка центр, 2009. – 528 с.
3. Бурова Т.А. Проблеми та перспективи розвитку системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на підприємствах [Текст] / Т.А. Бурова, В.В. Волошина // Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського / Економічні науки. – 2014. – Вип. 5.3 (112). – С. 11-15.
4. Бутинець Ф. Ф. Контроль внутрішньогосподарський чи внутрішній? [Електронний ресурс] / Ф. Ф. Бутинець. – Режим доступу: http://www.ztu.edu.ua/ua/science/publishing/wzbirnik/econom/2_14/1.pdf
5. Бутинець Т. А. Внутрішній контроль: елементи організації системи / Т. А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету / Економічні науки. – Житомир : ЖДТУ, 2008 – № 1 (43). – С. 28
6. Воронко, Р. М. Метастратегії формування внутрішнього контролю в організації / Р. М. Воронко // Облік і фінанси. – 2015. – № 2(68). – С. 101-108.
7. Гавриленко В. А. Теоретические и методические аспекты оценки финансового состояния предприятия / В. А. Гавриленко, В. В. Гавриленко // Экономика и право. – 2002. – № 1. – С. 92–100
8. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. –2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 313 с.
9. Гордополов В., Гордополова Н., стаття «Застосування факторного аналізу при оцінці фінансових результатів діяльності підприємства» – 2011.
10. Горло В.І. Використання математичних моделей при оцінці ефективності системи внутрішнього контролю / В.І. Горло // Економічний аналіз: теорія і практика. - 2017. - № 4. - С. 57-61.

11. Гуцаленко, Л. В. Внутрішньогосподарський контроль [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.
12. Демиденко. С. Л. Особливості стратегічного аналізу середовища підприємства. Ефективна економіка / С. Л. Демиденко. – 2015 - №9 – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/21.pdf.
13. Дікань Л.В. Внутрішньогосподарський контроль [Текст] / Л.В. Дікань; Харківський нац. економічний університет. - Х.: ХНЕУ, 2005. - 60с.
14. Економічний аналіз: навч. посіб. – 3-тє вид., без змін / М. А. Болух, В. З. Бурчевський, М. І. Горбатюк та ін.; за ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. – К.: КНЕУ, 2007. – 560с.
15. Зубчик С.М. Внутрішньогосподарський контроль на підприємствах: організація та методика [Текст] : дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 / Зубчик Світлана Миколаївна. – Львів, 2016. – 318 с
16. Іванюк Т.Ю. Теоретичні засади управління прибутком підприємства Т.Ю. Іванюк, Г.Ю. Ткачук. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/7793/1/Іванюк.pdf>
17. Інна Панченко. Методичні підходи до аналізу операцій з формування та розподілу прибутку підприємства: критичний аналіз / Інна Панченко // Економічний аналіз «Збірник наукових праць» – 2012. - №10. - С.279-284 – URL: https://econa.at.ua/Vypusk_10/ea10-4.pub.pdf
18. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. пос. – 3-тє вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2008. – 483с
19. Корінька М.Д. Внутрішній контроль господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Фастів: “Поліфаст” 2006 – 440 с.
20. Кривицька, О. Р. Планування прибутку підприємства / О. Р. Кривицька // Фінанси України. – 2005. – № 6. – С. 12

21. Магопець О. А. Організація внутрішньогосподарського контролю на сільськогосподарських підприємствах / О. А. Магопець // Вісник Львівської комерційної академії. – 2004. – Випуск 16. – С. 310–316
22. Максимова, В. Ф. Контроль в управлінні економічними процесами на підприємстві [Текст] : навчальний посібник / В. Ф. Максимова. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. – 190 с.
23. Мелень О.В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О.В. Мелень, Ю.Ю. Холондач // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2015. – № 25. – С. 123–126.
24. Михайловина, С. О. Внутрішньогосподарський контроль як необхідний елемент управління сільськогосподарським підприємством [Текст] / С. О. Михайловина // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми управління фінансовогосподарською діяльністю підприємств – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 52. – С. 143-150
25. Мірошніченко Т.А. Організація внутрішнього контролю над інвестиційною діяльністю / Т.А. Мірошніченко // Нова модель економічного росту: науково-теоретичні проблеми та механізм реалізації: матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (Персиановський, 22–24 квітня 2014 р.). – 2014. – Т. 1. – С. 158–163.
26. Міщенко К.Г. Шляхи підвищення прибутковості підприємства / К.Г. Міщенко,, С.В. Бреус // Економіка інноваційної діяльності підприємств, "Економіка підприємства" –
[URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7706/1/NRMSE2017_V3_P021_022.pdf](https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/7706/1/NRMSE2017_V3_P021_022.pdf)
27. Москаленко В. П. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства як основа діагностики його банкрутства / В. П. Москаленко, О. Л. Пластун // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 6. – С. 180 – 192.
28. Мочерний, С. В. Економічна енциклопедія : у 3 т., т. 2 / С. В. Мочерний. – К. : Академія, 2002. – 952 с.

29. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / За ред. д. е. н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. - 2-ге вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2007. - 704с.
30. Овсюк Н. Документальне забезпечення контролю витрат на оплату праці [Текст] / Н. Овсюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2014. – № 5 (97).– С. 23-33.
31. Павлишенко М.М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці / М.М. Павлишенко, Л.А. Сивуля. - Електронний ресурс. - Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlts/17_4/172_Pawlyshenko_17_4.pdf
32. Партола А. С. Шляхи підвищення прибутковості підприємства / А. С. Партола // Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти. - 2017. – С. 679 – 684. URL:
<http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/16483>
33. Підгірна Віра Святославівна дисертація «Формування Та Використання Прибутку Суб'єктів Господарювання В Умовах Відкритої Економіки України» – 2017р.
34. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
35. Пугаченко О.Б. Концептуальні засади організації внутрішнього контролю в системі управління економічною безпекою суб'єктів господарювання [Текст] / О.Б. Пугаченко, Т.В. Фоміна // Управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання : обліково-аналітичне забезпечення [Коллективна монографія] / За ред. Черевка О.В., Гнилицької Л.В., Мігус І.П. – Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А., 2015. – С. 143-172.
36. Рижкова Г.А. Систематизація факторів внутрішнього і зовнішнього середовища торговельного підприємництва для подальшого аналізу / Г.А.

Рижкова // Бюлетень міжнародного нобелівського економічного форуму. – 2011. – №1(4). – С. 339-345. URL: <http://duan.edu.ua/uploads/bjulleten2011/13166.pdf>

37. Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах // Ефективна економіка. – 2015. – №4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976>

38. Рязанцева В. В. Аналіз формування та використання прибутку підприємства / В. В. Рязанцева // Статистика України. – 2007. – № 1. – С. 40- 43.

39. Соколов Б. Н. Системы внутреннего контроля (организация, методики, практика) / Б. Н. Соколов. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. – 442 с.

40. Субботович, Ю. Л. Прибуток у господарській діяльності підприємницьких структур / Ю. Л. Субботович // Фінанси України. – 2001. – № 12. – С. 39

41. Фещенко О.П. Розрахунок показників фінансового стану господарських товариств з урахуванням нових форм фінансової звітності / О.П. Фещенко // Бізнес Інформ. – 2015. – № 2. – С. 229–236.

42. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник. 276 – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.

43. Черничко, Т. В. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України / Т. В. Черничко, Є. І. Кірман // Економіка та суспільство : електронний науковий фаховий журнал. - Мукачево, 2016. - №5. - С.400-404. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/71.pdf

44. Чудак, Л. А. Удосконалення внутрішньогосподарського контролю в кормовиробництві на основі застосування ланцюга цінності / Л. А. Чудак // Облік і фінанси. – 2015. – № 3(69). – С. 136-141.

45. Шевчук М.В. Дослідження ролі і стану наукових поглядів на трактування категорії "прибуток" // Держава та регіони. - 2010. - №4. - С.117.

46. Шматковська Т. О. До проблематики організації системи внутрішнього контролю фінансових результатів діяльності підприємства / Т. О. Шматковська, В. В. Ярош //, 2014. – Випуск 25. – С. 200–205.

47. Шпанковська, Н. Г. Внутрішньогосподарський контроль [Текст] : Навч. посібник / Н. Г. Шпанковська, О. С. Білова, О. І. Канська. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2012. – 154 с.

ДОДАТКИ

10.	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	622000	755300	842200	882200	955400	333400	53,6	200100	26,5	113200	13,4	73200	8,3
11.	Поточна кредиторська заборгованість за: товари, послуги	1802600	1163300	766200	501800	623100	-1179500	-65,4	-540200	-46,4	-143100	-18,7	121300	24,2
12.	Розрахунки з бюджетом	60000	596900	61800	29000	52000	-8000	-13,3	-544900	-91,3	-9800	-15,9	23000	79,3
14.	Розрахунки за страхування	4800	4500	2000	1800	2200	-2600	-54,2	-2300	-51,1	200	10	400	22,2
15.	Розрахунки за оплату праці	86400	201000	239700	370400	467300	380900	392,2	266300	132,5	227600	95	96900	25,9
16.	Інші поточні зобов'язання	161900	540000	646300	676300	677200	515300	318,3	137200	24,8	30900	4,8	900	0,01

**Динаміка фінансових результатів діяльності та показників фінансового стану ПП «Компанія ТЕСС»
за період 2014 – 2018 рр.**

№ з/п	Показник	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.	2018р.	Відхилення			
							2018 – 2014 рр.		2018 – 2017рр.	
							Абс. Грн.	Відн. %	Абс. Грн.	Відн. %
1	Чистий дохід	4692800	4430900	3518400	2588800	2969200	-1723600	-36,7	380400	14,7
2	Собівартість	(4061700)	(3654000)	(2620100)	(1998400)	(2234800)	1826900	-45	-236400	1,2
3	Фінансовий результат до оподаткування	94400	162500	106000	48700	89300	-5100	-5,4	40600	83,4
4	Податок на прибуток	(28400)	(29200)	(19100)	(8700)	(16100)	12300	-43,3	-7400	85,1
5	Чистий прибуток (збиток)	66000	133300	869000	40000	73200	7200	10,9	33200	83

Таблиця 3.1

Тест системи внутрішнього контролю й бухгалтерського обліку доходів і фінансових результатів

№ з/п	Зміст питання	Варіант відповіді			Оцінка системи внутрішнього контролю	Примітки
		так	ні	Інф. відсутня		
1	2	3	4	5	6	7
1	Чи ведеться окремо облік різних видів доходів: • відомості; • картки; • інше?		+			
2	Чи є відповідальні особи за повноту і своєчасність відвантаження товарів (робіт, послуг)?		+			
3	Особа, які розробляють і затверджують цінову політику: • керівник; • спеціальний відділ; • бухгалтерія.	+				
4	Чи укладаються договори з кожним покупцем на кожний вид реалізації робіт (послуг)?		+			
5	Особа, які дають дозвіл на реалізацію продукції (робіт, послуг): • керівник; • заступник; • уповноважений Статутом; • інша особа.		+			
6	Чи узгоджується з головним бухгалтером реалізація продукції (робіт, послуг) боржникам?		+			
7	Хто приймає рішення про реалізацію продукції (робіт, послуг) пов'язаним особам: • керівник; • спеціально створена комісія; • рада; • інші?			+		
8	Чи звіряються рахунки-фактури із затвердженими замовленнями на продаж і документами на відвантаження продукції (товарів)?	+				
9	Чи звіряються дані аналітичного обліку з формування доходів: • з журналами-ордерами; • з Головною книгою?		+			

1	2	3	4	5	6	7
10	Чи ведеться аналітичний облік реалізації продукції (робіт, послуг) і визначення доходів за бартерними угодами?		+			
11	Чи відповідає визнання доходів П(с)БО № 15: • чи проінформовано покупця про суттєві ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію; • підприємство не здійснює подальше управління та контроль за реалізованою продукцією; • сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена; • чи є впевненість, що в результаті операції відбудеться зростання економічних вигод підприємства; • витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені?	+				
12	Чи ведуться книги реєстрації замовлень на продаж готової продукції (товарів)?		+			
13	Наявність затверджених преїскурантів.	+				
14	Ким затверджуються прайси (преїскуранти)?			+		
15	Чи були виявлені випадки реалізації продукції (товарів) без документів на відвантаження?		+			
16	Чи відвантажувалася продукція (товари) пов'язаним особам?		+			
17	Чи відвантажувалася продукція (товари) за бартерним контрактом?		+			
18	Чи здійснюються перевірки визнання доходів згідно з П(с)БО № 3, 12, 14?		+			
19	Чи перевірялися критерії визнання доходів згідно з класифікацією доходів?		+			

Таблиця 3.1

Тест системи внутрішнього контролю й бухгалтерського обліку доходів і фінансових результатів

№ з/п	Зміст питання	Варіант відповіді			Оцінка системи внутрішнього контролю	Примітки
		так	ні	Інф. відсутня		
1	2	3	4	5	6	7
1	Чи ведеться окремо облік різних видів доходів: • відомості; • картки; • інше?		+			
2	Чи є відповідальні особи за повноту і своєчасність відвантаження товарів (робіт, послуг)?		+			
3	Особи, які розробляють і затверджують цінову політику: • керівник; • спеціальний відділ; • бухгалтерія.	+				
4	Чи укладаються договори з кожним покупцем на кожний вид реалізації робіт (послуг)?		+			
5	Особи, які дають дозвіл на реалізацію продукції (робіт, послуг): • керівник; • заступник; • уповноважений Статутом; • інша особа.		+			
6	Чи узгоджується з головним бухгалтером реалізація продукції (робіт, послуг) боржникам?		+			
7	Хто приймає рішення про реалізацію продукції (робіт, послуг) пов'язаним особам: • керівник; • спеціально створена комісія; • рада; • інші?			+		
8	Чи звіряються рахунки-фактури із затвердженими замовленнями на продаж і документами на відвантаження продукції (товарів)?	+				
9	Чи звіряються дані аналітичного обліку з формування доходів: • з журналами-ордерами;		+			

	• з Головною книгою?					
1	2	3	4	5	6	7
10	Чи ведеться аналітичний облік реалізації продукції (робіт, послуг) і визначення доходів за бартерними угодами?		+			
11	Чи відповідає визнання доходів П(с)БО № 15: • чи проінформовано покупця про суттєві ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію; • підприємство не здійснює подальше управління та контроль за реалізованою продукцією; • сума доходу (виручки) може бути достовірно визначена; • чи є впевненість, що в результаті операції відбудеться зростання економічних вигод підприємства; • витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені?	+				
12	Чи ведуться книги реєстрації замовлень на продаж готової продукції (товарів)?		+			
13	Наявність затверджених преїскурантів.	+				
14	Ким затверджуються прайси (преїскуранти)?			+		
15	Чи були виявлені випадки реалізації продукції (товарів) без документів на відвантаження?		+			
16	Чи відвантажувалася продукція (товари) пов'язаним особам?		+			
17	Чи відвантажувалася продукція (товари) за бартерним контрактом?		+			
18	Чи здійснюються перевірки визнання доходів згідно з П(с)БО № 3, 12, 14?		+			
19	Чи перевірялися критерії визнання доходів згідно з класифікацією доходів?		+			